

КОМЕНТАР НА ДИСКУСИОННИ ВЪПРОСИ В ПУБЛИЧНОТО ПРАВО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

проф. Веселин Христов Цанков, д.н.
Бургаски свободен университет

Prof. Veselin Hristov Tsankov, D.Sc.
Burgas Free University

Резюме: Съдбата на парламентарната демокрация и нейното бъдеще е един от актуалните въпроси, на дневен ред не само в Република България, но и в Европа. Този значим проблем е под въздействието както на вътрешни явления и процеси, така и на глобализацията. Трябва да се отбележи съществената промяна в резултат на войната в Украйна през 2022 г., преразпределението на световните сили, новите обединителни и интеграционни процеси и влиянието на всичко това върху отделните национални държави.

Ключови думи: съдба на парламентарна демокрация в променяция се свят.

Abstract: The fate of the parliament democracy and its future in human development is one of the topical issues on the agenda in the Republic of Bulgaria and in Europe. This significant problem is influenced by both internal phenomena and processes, as well as globalization. It should be noted the significant change as a result of the war in Ukraine in 2022, the redistribution of world powers, the new unification and integration processes and the impact of all this on individual nation states.

Key words: the fate of parliament democracy connection in the Motherland.

Значимостта на парламентарната практика за публичните процеси, както и за правата и свободите на българските граждани е безспорна. Случващото се в Народното събрание /НС/ непосредствено влияе на общото състояние на държавата и обществото, на другите две власти – изпълнителна и съдебна, на органите на местно самоуправление, на усещането за стабилност и сигурност, на качеството на живот на българските граждани, на посоката в която се движим, и т.н.

Правната уредба на парламентарните процеси и практиката през последните десетилетия се развиват и усъвършенстват. Това предполага периодичен анализ на случващото се и евентуални предложения за усъвършенстване на парламентарните процеси. Има практика на Конституционния съд по тези въпроси. Периодично се актуализира Правилника за организация и дейност на НС. Има представени позиции в публичното пространство от парламентарни групи, от учени, депутати самостоятелно, политици, политолози, социолози, граждани. Отчита се необходимостта от развитие и поддържане на адекватни на настоящите проблеми политики, правни уредба и практики, които периодично да се актуализират, както в унисон с естествените обективни промени в развитието на обществените отношения, така и с модерните практики на държавите с опит по тези въпроси.

В настоящата статия ще представя своите възгледи по следните въпроси:

Систематично място на националната държава, в частност – Република България в променящия се свят. Необходимост от адаптивност и приспособимост към цялостно променената среда.

Защо последните няколко НС не успяват да изберат правителство или това се случва много трудно, с редица компромиси и уговорки? В тази връзка ще се наложи кратък коментар на политическата система, на политическите партии, на избирателната система.

Защо се връчва отново мандат на вече провалилата се политическа сила, а не се премине към следващите по големина в НС? Аргументи „за” и „против”? Необходим ли е дебат по този въпрос?

Трябва ли депутат, който е избран с партийна листа по пропорционалната система, когато напусне парламентарната група да напусне и НС? Аргументи „за” и „против” на база примерите от последните ОНС, включително 47 ОНС?

1. Систематично място на националната държава в променящия се свят. Необходимост от адаптивност и приспособимост към цялостно променената среда.

Националните и международни събития и процеси са заредени с много динамика и противоречия. В основата са икономическите, политически интереси и продължението им с политически, правни, финансови, организационни, военни и всевъзможни други средства. Република България, както и повечето държави често е поставена под натиск от транснационалния капитал, според някои автори „глобален капитал“, като се цели светът да съществува и да се представлява не от отделни национални държави, а от глобални компании в световен мащаб и в тази връзка се въвеждат периодично нови понятия и термини, едно от които е „гражданин на света“. Представят се поредица от модернистични теории за несъстоятелността на националната държава в съвременния свят и свързаните с него тенденции на развитие. Светът днес е раздиран от много конфликти и заплахи – Либия, Ирак, Сирия, Украйна, междуособните войни в континента Африка, напрежението Хонконг – Китай, Северна Корея и други. Националните държави са пряко или не пряко замесени, а твърде често са непосредствени участници в тези проблемни ситуации. Пример – икономическия ръст на Република България за месец юни 2022 г. според Евростат, който според много анализатори е в резултат на продажбата на оръжие и на електрически ток.

Налице са противоречиви тенденции. От една страна са необходими комплексни обединени усилия по социално-икономическото, технологично и културно развитие, спиране на войните по света, по-справедливото разпределение на природните ресурси, еко-равновесие, преодоляване на последиците от глобалното затопляне, борбата с вредните емисии, с трансграничната престъпност и т.н. От друга страна големите транснационални компании преследват безмилостно интересите си в условията на COVID-19; на войни, на маймунска шарка и т.н., като монополизират световните ресурси и достижения и целят поставянето на населението на планетата Земя под пълен контрол. И на трето място, като естествена защитна реакция на всичко случващо се – засилване на инстинкта за оцеляване в условията на индивидуална и колективна идентичност, запазване и защита на националната идентичност¹. Пример: транспарантите и надписите „Слава Украйна“, като основен слоган в редица държави, като

¹ Вж. Ортега и Гасет, Х., Европа и идеята за нация. ИК „Колибри“, 2019. стр. 66 -73.

противопоставяне на случващото се, наречено „военна операция“ от Русия, но по-същество и последици – война с непредсказуеми последици не само за участниците, но и за много по-широк кръг национални държави и хора, в частност за България.

В епохата на повсеместната глобализация от една страна е налице криза на националната идентичност и държавност, а от друга – засилващи се националистични нотки (типични примери в това отношение са Косово, Белгия – трите относително независими общности, Испания – баските и каталунците, Франция – остров Корсика, Шотландия, Ирландия, Република Северна Македония), а от трета страна – създаване на наднационални общности по определени национални, етнически, религиозни и други признаци. Освен възгледите за националните държави периодично се възраждат и идеите за ролята на нациите и стремежите за тяхното възраждане, за обединение с националните малцинства и намиране на достойно място в новия европейски ред – пример Унгария и политиката на правителството начело с Виктор Орбан.

Европейските нации са политически, икономически, но същевременно културни и духовни общности. Приемам че европейското обединение е възможно само на база съществуващите нации и тяхното легитимно многообразие. Тезата за „единност и неделимост на нацията“ постепенно отстъпва пред идеята, че всички нации се състоят от повече или по-малко разнообразни етнически, езикови, религиозни, регионални и други общности. Светът днес е в постоянно напрежение между обществата на миналото и тези на бъдещето. Националната държава се характеризира с натиск отгоре и отдолу. Едно последващо фрагментиране на националната идентичност не би било устойчиво. В същото време обаче се дискутира дали не трябва да се създаде нова международна институция, която да представлява всички демократични сили, и по този начин да се издигне нов стожер срещу популистките тези и движения. Този дебат определя и началото на XXI век. Според автора Александър Гьорлах – лингвист и теолог с престижна академичната кариера в университети като Харвард и Кеймбридж: „Китайската народна република обвинява Запада в двойни стандарти: от една страна той критикувал комунистическата държава за случващото се в Хонконг, от друга са реакциите срещу референдума в областта Каталуня, Испания с близо 8 млн. население, която се стреми към независимост от Испания. С основание може да се постави въпроса защо САЩ и ЕС подкрепят неделимостта на Испания, а за Китай е различно? Факт е че и при двете държави се борят срещу сепаратисти, които искат да се отделят от съответната национална държава като използват най-различни прийоми и средства“. Търсенето на отговор води до дебат по съществените въпроси свързани с бъдещето на нациите². Дебатът за настоящето и бъдещето на националните държави се води непрекъснато³. Съдбата на националната държава и нейното бъдеще в еволюционното развитие е един от актуалните въпроси, на дневен ред в редица европейски държави, в частност и в Република България. Този значим проблем е под въздействието на случващото през последните години. Поставят и въпроси за съществуването, за социалната, политическа и културна идентичност на големи групи от хора, които живеят продължително или постоянно извън родината си или извън държавата си на произход. Интерес представлява както ролята на държавата им на произход за тяхното оцеляване и бъдеще, така и тяхната роля за развитието на политическите, обществено-икономическите отношения от една страна в държавите, в които пребивават, а от друга страна – държавите, с които са тясно свързани по етно-

² Цитирано по радио Доче веле; 21.01.2021.

³ Вж. Барлет Дейми. Завръщането на градовете – държави. Сп. Геополитика 08/12/2018.

културни, религиозни, семейни и други причини. Един от големите поддръжници на българската национална идея, общественикът и публицист Стефан Попов пише: „една нация се изправя в пълния си духовен ръст само ако е интегрирала държавно всички сили на своя народ”⁴.

Идеята за единна Европа е израз на един обективен процес. Всички народи от Стария континент виждат в нея шанс за оцеляване чрез дълбоко вътрешно обновление, чрез преход в ново качествено състояние на всички измерения и аспекти на историческото си и настоящо битие. Националната държава, неизбежна през изминалото столетие, като база за възникващото индустриално общество чрез своите конституции и демократични институции, вече не може да задоволи съвременните потребности. Необходими са други форми за обединение и за съвместна изява, необходима е цялостно нова, по-широко мащабна концепция за ролята на националната държава в условията на глобализацията в световен аспект.

Освен възгледите за националните държави не са преодолен и идеите за ролята на нациите и стремежите за тяхното възраждане, обединение с националните малцинства и намиране на достойно място в новия европейски ред⁵. Европейските нации са живи политически, икономически, но най-вече културни и духовни общности. Европейското обединение е възможно само на база съществуващите нации и тяхното легитимно многообразие. Тезата за „единност и неделимост на нацията” постепенно отстъпва пред идеята, че всички нации се състоят от повече или по-малко разнообразни етнически, езикови, религиозни, регионални и други общности. Интерес представлява систематичното място и роля на общностите зад граница в тези процеси. Този въпрос е особено значим за страните от Централна и Източна Европа и по-конкретно за Република България, която поради исторически обстоятелства, а днес предимно по икономически причини, има значителен брой сънародници зад граница⁶. Приемам, че е необходимо да се анализира коректно, да се осмисли по нов начин и официално да се заяви държавната политика за съхранение и за подпомагане на националната държава. При новите променени условия се цели съхраняване на българското самосъзнание и чувството за национална принадлежност. В резултат на обществено-политическите промени след 1989 г. политиката към държавата-нация се промени. Поставени са нови приоритети. С присъединяването на Република България към международноправни актове свързани със защитата на правата на човека и по-конкретно на малцинствата, на търсещите убежище, на лицата без гражданство, а също и към редица международни организации като Съвета на Европа, Съвета за сигурност и сътрудничество в Европа, към НАТО, към Европейския съюз, настъпи съществена промяна. Тя бе изразена в новите политически решения, правна уредба и практика по въпросите на защитата на правата на човека, както по отношение на всички лица на територията на Република България, така и към многобройните и разнородни, както по-стари, така и появяващи се в по-ново време български общности зад граница. В тази връзка е необходима актуализирана политика, правна уредба и практика по тези въпроси. Държавата вече не е само територия, материално пространство, тя е култура, духовно пространство, усещане за идентичност в света на глобализация. Нормативната уредба на правния статут на националната държава трябва да се доразвива и усъвършенства.

⁴ Попов, Ст. Българската идея, С., 1994, с. 13.

⁵ Вж. Манчев, Кр. Националният въпрос на балканите. С. 1999.

⁶ Вж. Туджман, Фр. Историческата съдба на народите. С. 1997.

II. Защо последните няколко НС не успяват да изберат правителство или това се случва много трудно с редица компромиси и уговорки, които водят до кратък живот на съответните правителства? В тази връзка ще се наложи кратък коментар на политическата система, на политическите партии, на изборителната система.

След многогодишното управление на ПП ГЕРБ настъпи промяна в обществено политическата и икономическа среда в Република България. Появиха се нови лица и партии на политическата сцена – „Има такъв народ”, „Продължаваме промяната”, „Да България”, „Възраждане”, „Републиканци за България” и други, като политическите партии начело със Стефан Янев, Мая Манолова, адв. Н. Хаджигенов, Арман Бабикиян, проф. Миневков и т.н. Някои като „Изправи се България. Ние идваме. Мутри въвн” промениха своя облик и прояви и т.н. Факт е обаче невъзможността на някои партии, като „Има такъв народ” да водят преговори с другите, да предложат структура и персонален състав на МС, които да бъдат подкрепени в пленарна зала от депутатите. Други като четворната коалиция от 47 ОНС просъществуваха едва шест месеца.

Нещо ново се случва, но какво то? Дали ще бъде добро за България и за българските граждани? Факт е безпрецедентна активност на дипломатическите посолства на чужди държави по съществени въпроси в българския политически и икономически живот – закуски, вечери, обмяна на мнения и т.н. Също така не може да не бъде отчетен стремежът на президента на Република България, както и на институциите за водене на по-смислена и реалистична политика. Доколко успяваме е друг въпрос⁷.

Политически групирания около лидери за идеи и за постигане на властнически цели е имало още в Дълбоката древност. Предвестници на съвременните политически партии се появяват в Европа при прехода от абсолютната монархия към конституционни форми на държавно управление. При появата и утвърждаването на парламента, политическите партии се явяват необходими за функционирането на представителната система, като връзка между избиратели и избрани, а също така и за организиране и насочване на мненията и интересите на гражданите. Според проф. Ем. Друмева: „Политическите партии се възприемат като част от политически активния народ, възприемат се като групи, формирани въз основа на свободна воля за членуване, ориентирани към печелене на избирателски гласове, стремящи се да постигнат политическите си цели чрез участие в избори и парламентарна дейност”⁸. Политическите партии са своеобразен посредник, а според някои автори трансмисия за формиране на представи у гражданите и за формирането на съответните държавни органи. Според проф. Друмева: „Политическите партии са сдружения с особена нестопанска цел — политическа цел. Политическите партии стоят между държавата и обществото. Произходът им е в обществото (в частното право), а целта им е държавата (публичното право)”⁹.

В съвременните общества са утвърдени два типа партийни системи – еднопартийни и многопартийни. Типът на партийните системи зависи от степента на развитие на икономиката, от характера на социалните отношения, от разслоението на обществото, от степента на развитие на демокрация и т.н. В Конституцията на Република България е провъзгласен принципът на политическия плурализъм (чл. 11, ал. 1).

⁷ Вж. Киров, Пл. Конституиране на представителното управление в България. СУ. 2015.

⁸ Вж. Друмева, Ем. Конституционно право. Пето допълнено и преработено издание. С. 2018, стр. 228-232.

⁹ Пак там.

Създават се множество политически партии. Гаранция срещу политическия и идеологически монополизъм е конституционната разпоредба на чл. 11 ал. 2 – нито една политическа партия или идеология не можа да се обявява или утвърждава за държавна. Конституцията въвежда някои ограничения при образуването на политически партии: не може да се създават политически партии на етническа, расова или верска основа, както и партии, които си поставят за цел насилствено завземане на властта. Чл. 12, ал. 2 от Конституцията забранява извършване на политическа дейност от неполитически сдружения на гражданите и синдикатите, присъщи само на политическите партии. Забранява се създаване на организации, които действат срещу суверенитета, териториалната цялост и единство на нацията; срещу правата и свободите на гражданите, тайни и военизирани структури.

Прието е, че многопартийната система е основен индикатор за демократизма на обществото. Политическият плурализъм дава възможност за легално съществуване на различни политически формирания, за свободно пропагандиране на идеи и възгледи, ако те не призовават към насилие, към ограничават правата и свободите на гражданите и не са насочени срещу националните интереси. Политиката е тясно свързана с публичната власт. Политическия плурализъм като множество на възгледи относно начина на организиране на публичната власт е способ за решаване на конфликти. Политическия плурализъм се институционализира чрез политическите партии (организационни структури, изградени на основата на споделянето между техните членове на едни и същи възгледи). Те не са ограничени с някои изключения, посочени в Конституцията, които вече посочих. Всяка политическа формация съобразно своето реално влияние в обществото си поставя за крайна цел завоюването на властта и включване в нейните структури, за да участва в нейното осъществяване. Съществуват многопартийни системи с две основни партии – едната управляваща, а другата опозиция и периодично се сменят. Важно е наличието на опозиция в парламента. Конституцията от 1991 г. легитимира принципа на политическия плурализъм. Елемент на политическата система са политическите партии, съюзи, коалиции, движения. Те са легитимно организирани формирания, които си поставят политически цели. Понятието за политическа партия е дадено в Закона за политическите партии /ЗПП/ като „доброволно сдружение на български граждани с изборителни права, създадено да съдейства при формирането и изразяването на политическата воля на гражданите чрез избори или по други демократични начини”. Със създаването и функционирането на политическата партия се осъществява правото на сдружаване като основно право на гражданите¹⁰; членове могат да бъдат само физически лица – български граждани. Политическите партии са доброволни сдружения на граждани с изборителни права съгласно българското законодателство. Политическите партии съдействат за формиране и изразяване на политическата воля на гражданите чрез избори или по други демократични начини. Политическите партии използват демократични средства и методи за постигане на политическите си цели. Организации, които не са политически партии, не могат да участват в избори. Организацията и дейността на политическите партии се осъществяват въз основа на Конституцията, законите и в съответствие с техните устави. Политическите партии не могат да използват в своите символи герба или знамето на Република България или на чужда държава, както и религиозни знаци или изображения. Символите на политическите партии не могат да

¹⁰ Вж. Киселова Н. Парламентарен контрол. С., 2007; Политическите права на българските граждани. С. изд. СИЕЛА, 2017.

накърняват общочовешките ценности и да противоречат на добрите нрави. Политическите партии провеждат своите публични прояви, отправят обръщения и съставят документите си на официалния език в Република България – български език. Политическите партии създават свои организационни структури – централни и местни органи и организации. Според отношението на политическите партии към властта едни от тях са управляващи, а други опозиционни. Дейността на политическите партии се свежда до три основни функции: да мобилизира електората с оглед спечелване на институционално влияние – спечелване на изборите; да дава основа за осъществяване на управлението на държавата (като управляваща партия); дава чувството за алтернативност в управлението, посочвайки недостатъците на управляващата партия и посочвайки пътищата за преодоляването им (партия в опозиция)¹¹.

Много важно е накъде ще поеме България в съществено променена вътрешна и международна обстановка, особено след промените в политическата среда, които изразяват променената икономическа, международна среда, както и средата на сигурност. Очевидно се налага необходимостта от политическо визионерство, от много повече почтеност, загриженост за България и професионализъм. Вече няколко пъти ние българските граждани повярвахме на определени идеи, подкрепихме ги с вота си на съответните избори, но останахме разочаровани. В тази връзка едно от най-тежките поражения на прехода е убиване на вярата у хората, че нещо може да се промени към по-добро за държавата и за гражданите. Очевидно трябва малко повече историческа памет за случващото се. Да не забравяме така бързо. Да отчитаме в много по-голяма степен реално свършеното след спечелване на изборите, да внимаваме с обещанията преди избори, като „Дайте ми 800 дни и...” Ще преборим корупцията и...”, „Ще спрем мафията и разграбването на България”, „Край на олигарсите” и други.

Трябва да спрем да вярваме на месии отвън – Симеон Кобурготски, министрите от НДСВ от Ситито – Лондон, сега – тези от Харвард и т.н. Очевидно се налага стабилизиране на политическите партии и на техните възгледи и ориентация. Няма подобър път за демократичните процеси от периодични и честни избори. Те обаче не могат да се случат без политическите партии, които се явяват едно „необходимо зло”, без което очевидно няма как да се случат реално нещата в живота. Така че дебатът за политическите партии и за изборните правила е отворен и много необходим. Към 18.07.2022 г. в регистъра за политическите партии към Софийски градски съд има запис на 128 реда, на регистрирани партии, но реална политическа роля имат около 10. Интересно е какво правят другите регистрирани политически партии. В някои градове на местните избори се явяваха партии, които се регистрирани точно с такава цел, като това не се афишира, но се подразбира. Очевидно открит е въпросът за политическото представителство на българските общности зад граница, въпреки частичните опити за уредба в Изборния кодекс през 2021-2022 г. и въвеждане на избирателен район „чужбина”, като 32-ри избирателен район¹². В много държави при вземане на важни решения по тези въпроси се отчитат редица фактори и обстоятелства, като например има ли българският гражданин и друго гражданство; участва ли в изборите в държавата, в която пребивава или в друга държава; къде си плаща данъците; усещането за привързаност към Родината и т.н. Интересни са публикациите на автора Стефан Манов в тази насока.

¹¹ Вж. Манолов, Г. Съвременни политически системи. ВУСИ, Пд. 2019, стр. 343-361.

¹² Вж. чл. 249-250, Изборен кодекс.

Налага се разбирането че без политически партии не може. Считаю обаче, че политическите партии съществено трябва да се променят, като заявена и отстоявана основна политическа ориентация, като ниво на представителност на определени слоеве от населението, като организационна култура, правно регламентирана периодична смяна на лидера – примерно не-повече от два мандата, мерки за намаляване на клиентелизма и т.н.

III. Защо се връчва отново мандат на вече провалилата се политическа сила, а не се премине към следващите по големина в НС? Аргументи „за” и „против”?

Въпросът е интересен и значим от гледна точка на принципите на рационализирания парламентаризъм. И при неуспешен вот на доверие – пример правителството начело с Филип Димитров през 1994 г. и при успешен вот на вот на недоверие – правителството начело с Кирил Петков през 2022 г. според чл. 99 от Конституцията на Република България, проучвателен мандат за съставяне на правителство се връчва първо отново на най-голямата по численост парламентарна група – тази, която вече се е провалила и не е получила искания вот на доверие или е получила успешен вот на недоверие. Има ли логика в това и дали е редно да се продължи парламентарната процедура със следващата по-големина парламентарна група. Аргумент в подкрепа на тази теза е, че към съответната година и дата е факт определена ситуация с правителството на Република България и с поведението на народните представители, които са гласували, като са отхвърлили искания „вот на доверие” или като са подкрепили „вота на недоверие”. В този смисъл най-сериозните доводи са, че вече са проведени дебати, предварителни консултации и най-вече народните представители са заявили недвусмислено своята позиция, като са отхвърлили искания от МС „вот на доверие” или са подкрепили „вота на недоверие”, който е по поискан по установения в Конституцията и ПОДНС ред.

Примери от най-новата ни история сочат, че през 1994 г. СДС отново предлага правителство, което да бъде с министър-председател Филип Димитров и НС не дава необходимата парламентарна подкрепа. При Жан Виденов, при опита да бъде съставено правителство отново е връчен мандат пак на БСП, като най-голяма парламентарна сила. Кирил Добрев връща на президента Петър Стоянов неоползотворен връчтения мандат за съставяне на правителство и всички знаем за събитията на 10.01.1997 г. и последвалите консултации при президента П. Стоянов, подписването на Декларация за национално съгласие, чието основно съдържание се изразява в предсрочни избори и признаване на резултатите от тях.

При успешния „вот на недоверие” през 2022 г. президентът Румен Радев отново по Конституция връчва мандат на вече провалилата се, но най-голяма парламентарна група „Продължаваме промяната” и техният кандидат Асен Василев връща на президента Радев „неоползотворения мандат”. Тези примери илюстрират тезата, че след като веднъж НС е взело своето решение, в смисъл да подкрепи или да не подкрепи действащия към съответния момент МС, ситуацията е ясна. Редица анализатори сочат, че редът посочен в чл. 99, ал. 6 е само загуба на време и че до сега в парламентарната практика това нито веднъж не е довело до позитивен резултат. Ето защо отново с основание може да поставим въпроса дали не е време за по-задълбочени дебати и за евентуално предложение за промяна. Тоест държавния глава да връчи първия мандат за съставяне на правителство на втората по численост парламентарна група. Въпросът е открит и може би трябва внимателно да се проучат двете основни тези и да се вземе адекватно решение¹³.

¹³ Вж. Близнашки, Г. Парламентарно право. СУ. 2015. стр. 145-148; стр. 380-389; Ем. Друмева. Конституционно право. Пето преработено и допълнено издание. С. 2018 г., стр. 402-408; стр. 472-478.

IV. Трябва ли депутат, който е избран с партийна листа по пропорционалната система, когато напусне парламентарната група да напусне и НС? Аргументи „за” и „против” и как трябва да бъде правно регулиран статута на народен представител, който е напуснал съответната парламентарна група и е със статут на „нечленуващ в парламентарна група”.

„Парламентарен мандат“ е термин на Конституцията (чл. 64, ал. 2, чл. 67). В разпоредбите на Конституцията се използва и понятието „пълномощия“ (чл. 64, ал. 3, чл. 72 и др.). Според проф. Ем. Друмева: „Народният представител е избран, за да извършва определени функции, като някои от по-значимите са участие в разработването и приемането на водещите решения в държавната политика и в създаването и приемането на закони, изпълняващи тези решения; контрол върху упражняването на държавната политика; помощ и съдействие на гражданите. Тези функции и доверието, с което е облечено тяхното осъществяване, са основание парламентарният мандат да се възприема като една особена публична служба в интерес и полза на обществото”¹⁴. Според проф. Г. Близнашки: „Парламентарният мандат на всеки един от депутатите произтича от предпочитанията на гражданите, изразени в общите избори за Народно събрание. Този мандат се състои в упражняването на публична функция, чийто характер и обхват са определени по конституционен път. В най-общ план политическото съдържание на парламентарния мандат на отделния депутат се предопределя в една или друга степен от идеите и програмата, в името на които е избран за член на парламента”¹⁵.

Краят на депутатския мандат може да настъпи по два начина: с изтичане срока на редовната легислатура (4 години) и предсрочно. Основания за предсрочно прекратяване на депутатския мандат могат да бъдат: общи (за целия парламент) – разпускане на Народното събрание (чл. 99, ал. 5 от КРБ) и индивидуални, посочени в чл. 72 от КРБ, без изброяването да е изчерпващо: а) оставка пред Народното събрание. За да има като последица прекратяването на мандата, оставката трябва да се приеме с решение на Народното събрание (чл. 72, ал. 1, т. 1 и ал. 2); б) влизане в сила на присъда лишаване от свобода за умишлено престъпление или когато изпълнението на наказанието лишаване от свобода не е отложено (чл. 72, ал. 1, т. 2 и ал. 2). Фактът се регистрира от Народното събрание и се приема решение; в) неизбираемост или несъвместимост с длъжности, за които законът не допуска да бъдат заемани от народни представители (чл. 72, ал. 1 т. 3). Решението, с което се установява неизбираемостта или несъвместимостта, се взема от Конституционния съд (чл. 72, ал. 2). Установяването на неизбираемост на народен представител не е ограничено от сроковете, предвидени в изборното законодателство за оспорване законността на току-що произведени избори, а може да се задвижи през целия мандат¹⁶. г) смърт на народния представител (чл. 72, ал. 1, т. 4 от КРБ). В този случай основанието действа *ipso iure*; д) касиране на избора чрез оспорване на законността на произведени избори пред Конституционния съд (чл. 66 от КРБ).

В случай че политическа партия бъде прекратена по установения ред, мандатите на народните представители, издигнати от тази партия остават непроменени. Прекра-

¹⁴ Ем. Друмева. Конституционно право. Пето преработено и допълнено издание. С. 2018 г., стр. 402-408; стр. 472-478.

¹⁵ Вж. Близнашки, Г. Парламентарно право. С. 2015. Изд. на СУ „Св. Кл. Охридски”. стр. 177.

¹⁶ Виж. Реш. № 2 на КС от 1995 г., ДВ, бр. 39 от 1995 г.; Реш. № 4 на КС от 1992 г., ДВ, бр. 35 от 1992 г.

тяването на политическата партия не влияе върху валидността на мандатите на народните представители. Аргумент – те са получили мандат от българските граждани чрез законно проведени избори. Съгласно чл. 67 от Конституцията „Народните представители представляват не само своите избиратели, а и целия народ. Обвързането със задължителен мандат е недействително“.

В НС депутатите членуват в парламентарни групи. Към настоящия момент парламентарните групи са активен участник в парламентарния живот. Парламентарните групи са конституционно регламентирани понятие - чл. 99 от КРБ. Според проф. Ем. Друмева: „Названията варират: в Германия, в Австрия те са парламентарни „фракции“; в Испания — „политически групи“; в Дания — „партийни групи“... парламентарните групи са предназначени да рационализират процесите в парламента. Големината /броя на народните представители в парламентарната група/ определя тяхната поредност. Поредността има съществено значение при формиране на правителство (чл. 99 от КРБ), при определяне на полагащо се време в дебатите, при квота в състава и ръководството на постоянните комисии и т.н.

Правната уредба не предвижда срок, при който в новоизбраното Народно събрание трябва да сформират парламентарни групи. Практиката свидетелства, че това се извършва още в първата седмица. Правилникът по принцип не препятства напускане на парламентарна група. Липсата на регламентация по отношение на срока важи и по отношение на времето, в което такова напускане на парламентарна група е допустимо – извършва се през целия срок на легислатурата на съответното НС. Всяка парламентарна група представя на председателя на Народното събрание решение за образуването си и списък на ръководството и на членовете, подписани от всички народни представители от състава на групата. Парламентарните групи, техните ръководства, както и промените в тях се вписват в специален регистър на Народното събрание. Председателят на Народното събрание обявява регистрираните парламентарни групи и техните ръководства на пленарно заседание. При промяна в състава на парламентарните групи тя се съобщава от председателя на Народното събрание на пленарно заседание.

Пример: Идея на ПП и на ДБ да се обединят след изборите за да станат първа политическа сила – м. 10 2022 г. коментар

Народните представители могат да образуват парламентарни групи. Всеки народен представител може да членува само в една парламентарна група. Условието за възникване, членуване и прекратяване на членството, правата и задълженията на членовете се определят от самата парламентарна група в съответствие с разпоредбите на Правилника за организация и дейност на НС /ПОДНС/. Минималният брой народни представители за образуване на парламентарна група е 10. Когато броят на народните представители в една парламентарна група спадне под определения минимум, тя преустановява своето съществуване. Народните представители от парламентарна група, преустановила съществуването си, стават народни представители, нечленуващи в парламентарна група, и не могат да бъдат приети за членове на друга парламентарна група, както и да образуват нова парламентарна група.

Народният представител може да напусне парламентарната група, като подаде писмено заявление до ръководителя на групата и до председателя на Народното събрание, което се съобщава на пленарно заседание. При напускане на парламентарна група или изключване от нейния състав народният представител губи мястото си в постоянните комисии като представител на съответната парламентарна група, в деле-

гациите на Народното събрание и други изборни длъжности в Народното събрание. Народен представител, напуснал или изключен от парламентарна група, става народен представител, нечленуващ в парламентарна група, не може да заявява принадлежност и не може да бъде приет за член на друга парламентарна група. Народни представители, нечленуващи в парламентарна група, не могат да образуват парламентарни групи. Съществуващите парламентарни групи не могат да се сливат или разделят.

Как народен представител може да напусне една парламентарна група? Напускането е възможно по два начина: а) чрез писмено заявление до ръководителя на групата и до председателя на Народното събрание, изразявайки воля за напускане (чл. 15, ал. 3), и б) чрез изключване на депутат от състава на парламентарната група съобразно правилата за нейното членство.

В ПОДНС се е използвало в предходни години понятието „независими народни представители”. Поява на независими народни представители е била възможна, като резултат от парламентарните избори. В най-новата ни история не е позната такава практика. Има български граждани, които са се кандидатирали, като независими, но не успешно. Най-често след това те влизат в гражданската квота на някоя политическа партия и биват избрани за народни представители. На следващо място – поява на независими народни представители е била възможна като резултат от напускане на определена парламентарна група. Така че независими народни представители са били факт в досега функциониращите Народни събрания. До 2009 г. относно реда, по който народен представител може да постъпи в друга парламентарна група, Правилникът /ПОДНС/ предоставя това на вътрешните правила на парламентарната група, в която иска да влезе народният представител. След 2009 г. ПОДНС бе променен и напусналият парламентарна група народен представител може да бъде само независим, нечленуващ в друга парламентарна група.

През последните няколко години всички бяхме свидетели, как депутати от парламентарната група на ПП „АТАКА” ПП „Ред, законност и справедливост“ напускаха парламентарната си група и гласуваха така, както гласува парламентарната група на ПП ГЕРБ. През 2022 г. 5 народни представители напуснаха парламентарната група на ИТН и се обявиха за „нечленуващи в парламентарна група”, но подкрепяха идейно-политически и чрез гласуване в пленарна зала парламентарната група на „Продължаваме промяната”. Също така през 2022 г. един народен представител от парламентарната група на ПП ИТН подаде оставка от парламентарната група и подаде също така оставка като народен представител. В Народното събрание се води регистър за състава и ръководството на всяка парламентарна група. В него се отбелязва всяка промяна, която се оповестява от председателя на Народното събрание на пленарно заседание (чл. 14, ал. 3 от ПОДНС).

Ето и няколко аргумента „за” и „против” трябва ли депутат, който е избран с партийна листа по пропорционалната система, когато напусне парламентарната група да напусне и НС и трябва ли да бъде по-подробно правно да бъде регулиран статута на народен представител, който е напуснал съответната парламентарна група и е със статут на „нечленуващ в парламентарна група”? В основата на разсъжденията ни е същността на депутатския мандат, основните му структуро-определящи характеристики, като в основата са научни тези и разсъждения за същността на парламентаризма, за така наречения „свободен мандат” и неговата същност.

На първо място трябва да посоча, че според чл. 67 от Конституцията: „Народните представители представляват не само своите избиратели, но и целия народ. Обвърз-

ването със задължителен мандат е недействително”. В този смисъл независимостта на народните представители от техните собствени избиратели се явява съществена черта на т.н. „свободен мандат”. Според проф. Г. Близнашки: „Политическото представителство, което се основава на принципите на свободния мандат се характеризира със следните признаци: представителство в парламента на едно политическо единство...; необвързаност на мандата, чрез което се осигурява свобода на действие на отделните депутати в полза на общото благо, произтичащо от общия разум на цялото, а не на местни цели и местни предрасъдъци; обвързаност на отделните депутати единствено с тяхната собствена съвет и убеждения...”¹⁷.

Ще представя становището си, като база са няколко тези на проф. Близнашки представени в монографията Парламентарно право – 2015 г. на стр. 181-183, които трябва да бъдат споделени и може би доразвити в резултат на събитията през 2022 г. в Народното събрание, за които вече стана дума и връзката им с основните принципи на парламентаризма. Основният дебат е по въпросите:

- с каква листа е влязъл в НС съответния депутат и кои са основните идеи, програми, които той е защитава пред избирателите;
- ако напусне съответната парламентарна група опорочава ли вота, като гласува в подкрепа на други парламентарни групи с други възгледи и програми;
- доброволно ли е напуснал или в резултат на принуда;
- доколко е полезно единството на парламентарните групи и партийната дисциплина;
- каква е връзката между политическата коректност и лоялност и свободното гласуване по съвест и по убеждения;
- ако народен представител напусне съответна парламентарна група и НС и на негово място влезе „друг послушко“, който гласува така както му наредят от ръководството, какво се случва с така наречения „свободен мандат“ и партийната дисциплина не опорочава ли демократичните устои на парламентаризма, на публичните процеси в обществото?

За да бъде откровен ще споделя, че когато започнах работата си върху тази публикация бях почти убеден, че ако един депутат напусне своята парламентарна група, той трябва в името на коректността към избирателите да напусне и НС. След като няколко пъти прочитам, подчертавах, препрочитам и осмислях още веднъж и още веднъж както политическа теория, така и всичко писано по тези въпроси, споделям, че съм раздвоен. Защото къде отива така наречения „свободен мандат“, ако депутатите биват принуждавани да попълнят саморъчно заявление за оставка без дата, да внесат паричен депозит като гаранция за политическа коректност и други форми на политическа зависимост, които се цитират в публичното пространство.

От друга страна са известни грешки поради съвпадение на № на избирателната бюлетина на политическата партия и № в самата бюлетина на кандидат. Такива има отчетени както в Партията на Н. Барекков, така и в ДПС, а също и при избор на членове в Европейския парламент – партията БСП. В резултат на съвпадението на номера на бюлетината и на поредния номер в самата бюлетина – избраните по грешка депутати отказват да напуснат Народното събрание и Европейския парламент. Трябва ли да има дебат по правния статут на депутатите, които очевидно са избрани „по грешка“?

¹⁷ Вж. Близнашки, Г. Принципи на парламентарното управление. стр. 153.

Като наложена практика в Народното събрание парламентарните групи се опитват на упражняват политически контрол върху депутатите си. Но няма юридически актове, които да задължават депутатите да подкрепят партията, която ги е издигнала, както и решенията на парламентарната група, в която членуват. Нещо повече – те не могат да бъдат отзовавани. Дори да бъдат изключени от парламентарната си група, това не води до прекратяване на депутатския мандат. Гаранция за независимостта е свободният мандат, невъзможността да бъде отзован и идеята за гласуване по съвест и убеждение в името на „общото благо“. Към настоящия момент депутатите следват позицията на парламентарните групи, но те правят това доброволно и не са юридически задължени. Свободният мандат позволява изразяване на лично мнение и позиция, които да се разминават или съществено да се отклоняват от официално заявената политическа позиция на дадена партия.

Основното предизвикателство е в следното:

От една страна са необходими силни партии с ясна ориентация и цели, ефективни добре работещи парламентарни групи, като важен фактор за това са политическите идеи и политическата коректност като част от съответната група, убедеността, задължеността, вярата, че колегата ти няма да предаде идеите и партията...

от друга страна депутатите представляват освен своите избиратели и целия народ. Те действат въз основа на Конституцията и законите, в съответствие със своята съвест и убеждения.

Споделям възгледа на проф. Г. Близнашки: „...От особено значение е да се намери мярката между организираното участие в политическия живот, от една страна, и относителната свобода на действие на отделните депутати, от друга страна, за да се осигурят условията, при които политическите решения ще съответстват в най-висока степен на общото благо на нацията“¹⁸.

В заключение

Парламентарното право е живо, динамично, развиващо и усъвършенстващо се. Практиката в различните държави е сходна, но и доста различна, като естествено е съобразена с националните традиции и особености. Добре би било ако нещо ще се взаимства, да се прецени доколко съответства и ще се впише в българския парламентарен модел. Дебатът трябва да бъде открит и добронамерен в интерес на общото благо, националните ценности и традиции и доброто на българския народ и държава. Ангажирането на отговорността на правителството е от жизнена необходимост за демокрацията. С Конституцията от 1991 г. Република България е избрала сравнително уравновесен подход, като гаранция за политическата стабилност.

¹⁸ Вж. Близнашки, Г., Парламентарно право, СУ. 2015, стр. 184.

Приложение № 1**Практика на Конституционен съд по тези въпроси:**

- Решение № 1 от 1992 г., ДВ, бр. 11/1992: чл. 76, ал. 2
(клетвата на народните представители);
- Решение № 2 от 1992 г., ДВ, бр. 18/1992: чл. 72
(несъвместимости на депутатския мандат);
- Решение № 10 от 1992 г., ДВ, бр. 63/1992: чл. 69 и 70
(имунитетът на народния представител);
- Решение № 16 от 1992 г., ДВ, бр. 94/1992: чл. 77
(председателят на Народното събрание);
- Решение № 19 от 1992 г., ДВ, бр. 103/1992: чл. 77
(председателят на Народното събрание);
- Решение № 2 от 1993 г., ДВ, бр. 16/1993: чл. 70
(имунитетът на народните представители);
- Решение № 4 от 1993 г., ДВ, бр. 30/1993: чл. 68, ал. 1
(несъвместимости на депутатския мандат);
- Решение № 5 от 1993 г., ДВ, бр. 31/1993: чл. 68, ал. 1
(несъвместимости на депутатския мандат);
- Решение № 8 от 1993 г., ДВ, бр. 41/1993: чл. 68, ал. 2 (депутатският мандат);
- Решение № 10 от 1993 г., ДВ, бр. 53/1993: чл. 72
(предсрочно прекратяване пълномощията на народен представител);
- Решение № 1 от 1994 г., ДВ, бр. 25/1994: чл. 149, ал. 1, т. 2
(законността на избор на народен представител);
- Решение № 2 от 1995 г., ДВ, бр. 39/1995: чл. 65, ал. 1 и 72, ал. 2
(прекратяване пълномощията на народен представител);
- Решение № 4 от 1995 г., ДВ, бр. 62/1995: чл. 73 (конституционността на ПОДНС);
- Решение № 5 от 1995 г., ДВ, бр. 62/1995: чл. 73 (конституционността на ПОДНС);
- Решение № 11 от 2000 г., ДВ, бр. 89/2000: чл. 76, ал. 3
(предсрочно освобождаване на заместник-председател на Народното събрание);
- Решение № 5 от 2001 г., ДВ, бр. 30/2001: чл. 64, ал. 1
(мандатът на Народното събрание тече от изборния ден);
- Решение № 12 от 2001 г., ДВ, бр. 50/2001: чл. 70
(наказателна неприкосновеност за кандидати за народни представители и за застъпниците);
- Решение № 12 от 2002 г., ДВ, бр. 112/2002: чл. 67, ал. 1 и чл. 79
(свободният парламентарен мандат и парламентарните комисии);
- Решение № 5 от 2003 г., ДВ, бр. 39/2003: чл. 81, ал. 2 и 3
(стенографските протоколи от Народното събрание);
- Решение № 8 от 2003 г., ДВ, бр. 54/2003: чл. 81, ал. 3 (гласуването с чужди карти);
- Решение № 6 от 2007 г., ДВ, бр. 35/2007: чл. 79
(парламентарните комисии в законодателството).
- Решение № 14 от 18.12.2013 г. (Изброяването на предсрочно прекратяване на пълномощията на отделен народ представител в чл. 72, ал. 1, т. 1-4 от Конституцията, не е изчерпателно).
- Решение № 20 от 23.12.1992 г. (По съставянето на ново правителство) и други решения на Конституционния съд.

Приложение № 2**Хронология на вотовете на недоверие и вотовете на доверие към българското правителство:**

Изброяването не е изчерпателно и е на база проучване по интернет сайтове на институциите

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ФИЛИП ДИМИТРОВ

- 24 юли 1992 г. – БСП внася вот на недоверие за цялостната политика на правителството на Филип Димитров, отхвърлен със 130 гласа
- 28 октомври 1992 г. – парламентът отхвърля със 120 срещу 11 гласа искания от Филип Димитров вот на доверие. Правителството подава оставка.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ЛЮБЕН БЕРОВ

- 27 май 1993 г. – Парламентът отхвърля със 140 срещу 78 гласа вот на недоверие към кабинета на Любен Беров, внесен от СДС заради „побоя“ над Стефан Савов.
- 22 юли 1993 г. – Парламентът отхвърля втория вот на недоверие към правителството на Любен Беров за изплащането на външния дълг, внесен от СДС, със 147 гласа „против“ и 81 гласа „за“.
- 29 юли 1993 г. – Със 141 срещу 80 гласа е отхвърлен вотът на недоверие срещу кабинета Беров, внесен от СДС заради 102 постановление на МС за тротоарните такси.
- 18 ноември 1993 г. – Четвърти вот към правителството на Любен Беров, внесен от СДС заради социалната политика, е отхвърлен от Народното събрание със 130 на 83 гласа.
- 9 февруари 1994 г. – Парламентът отхвърля пети вот на недоверие към кабинета Беров, внесен от СДС заради престъпността. 135 народни представители гласуват против вота, 89 – за.
- 11 май 1994 г. – Отхвърлен е шести вот на недоверие срещу премиера Любен Беров, предложен от СДС заради неспособността му да организира и да ръководи дейността на Министерския съвет.
- 26 май 1994 г. – Премиерът Любен Беров иска вот на доверие от парламента за 3 месеца. 125 депутати гласуват в подкрепа на правителството, 95 са против.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ЖАН ВИДЕНОВ

- 22 септември 1995 г. – Парламентът отхвърля вот на недоверие към правителството на Жан Виденов, внесен от СДС, заради смъртта на 14-те войници.
- 10 януари 1996 г. – След тайно гласуване в парламента е отхвърлен вторият вот на недоверие към кабинета Виденов, внесен от СДС заради зърнената криза със 130 срещу 105 гласа.
- 11 юни 1996 г. – Народното събрание отхвърля третия вот на недоверие към правителството на Жан Виденов за провала на икономическата политика, внесен от СДС. 135 депутати гласуват против.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА ИВАН КОСТОВ

- 29 януари 1998 г. – Парламентът отхвърля със 135 гласа „против“, 56 „за“ и 13 „въздържали се“ вот на недоверие към правителството на Иван Костов, внесен от БСП заради здравната политика на кабинета.
- 7 април 1999 г. – отхвърлен е вотът на недоверие към кабинета Костов, внесен от обединената опозиция за провалената структурна реформа в индустриалната политика.
- 18 май 2000 г. – БСП и Българската евролевица съвместно гласуват вот на недоверие към правителството на Иван Костов, но не получават мнозинство. Мотивите на вота са провеждане на политика на корупция и прикриване на нейните конкретни прояви.
- 9 февруари 2001 г. – БСП внася вот на недоверие към правителството във връзка с нарасналата престъпност.
- 16 февруари 2001 г. – 38-то Народно събрание провежда две гласувания. В първото е отхвърлен вотът на недоверие към правителството внесен от БСП за несправяне с престъпността. С второто е отхвърлено предложението на СДС за промени в конституцията по премахване на депутатския имунитет и за правото на общините сами да определят данъците си.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА СИМЕОН САКСКОБУРГГОТСКИ

- 4 февруари 2002 г. – Парламентарната група на ОДС внася в 39-то НС вот на недоверие към правителството. Част от мотивите на опозиционната група на ОДС са: „хаосът в управлението, въвеждането на убийствени данъци върху имуществото на гражданите, увеличението на патентните данъци, както и ДДС върху лекарствата, които създават сериозни социални напрежения“. Вотът на недоверие е внесен 6 месеца след избирането на Симеон Сакскобургготски за премиер. Датата за внасяне на вота на недоверие е специално избрана. На същата дата през 1997 г. БСП връща мандата за управление на президента Петър Стоянов. В резултат е назначен служебен кабинет на Стефан Софиянски и са насрочени предсрочни парламентарни избори. Лидерът на СДС Екатерина Михайлова заявява, че внасянето на вота на недоверие на 4 февруари 2002 г. е с цел напомняне на управляващите, че тяхно задължение е да работят за интересите на обществото.
- На 13 февруари 2002 г. след явно гласуване е отхвърлен вотът на недоверие към кабинета на Симеон Сакскобургготски. От 229 гласували 135 от народните представители се обявяват „против“ вота на недоверие, 49 – „за“ и 45 са се въздържали.
- 22 ноември 2002 г. – ОДС внася искане за вот на недоверие към кабинета заради неизпълнение от страна на правителството на решението на Народното събрание от 2 октомври 2002 г. за определяне на срока за експлоатация на 3-и и 4-и блок на АЕЦ „Козлодуй“ и затварянето им да не предхожда присъединяването на България към Европейския съюз, което е нарушаване на чл. 86, ал. 2 от Конституцията.
- 25 ноември 2002 г. – „Коалиция за България“ внася искане за вот на недоверие към правителството. Мотивът е задължението, което поема правителството на 18 ноември 2002 г. при преговорите с Европейската комисия по глава „Енергетика“ за закриване през 2006 г. на 3-ти и 4-ти блок на АЕЦ „Козлодуй“, което е в противоречие с решението на Народното събрание на 2 октомври 2002 г. Според опозицията се нарушени членове 1 и 86 от Конституцията, тъй като правителството няма ангажимент за затваряне на III и IV блок на АЕЦ „Козлодуй“ през 2006 година.

- Чрез ангажиране за закриване на двата атомни реактора Правителството противостои на националните интереси. Като очаквани социално-икономически последици от затварянето на III и IV блок на АЕЦ „Козлодуй“ Коалиция „За България“ предвижда увеличаване на цената на тока за бита и производството.
- 29 ноември 2002 г. – Народното събрание отхвърля при две последователни гласувания исканията за недоверие към кабинета, внесени от парламентарните групи на ОДС и на „Коалиция за България“. Искането на парламентарната група на ОДС е отхвърлено със 134 гласа „против“, 100 гласа „за“ и 2 гласа – „въздържал се“. Искането на „Коалиция за България“ е отхвърлено със 132 гласа „против“, 98 гласа „за“ и 4 гласа „въздържал се“.
- 22 май 2003 г. – ОДС внася в деловодството на Народното събрание искане за вот на недоверие към министър-председателя Симеон Сакскобургготски за провал на вътрешната политика. Искането е подписано от 49 народни представители от ПС на ОДС и от независимия депутат Осман Октай.
- 29 май 2003 г. – Със 129 гласа „против“, 104 гласа „за“ и трима „въздържал се“ парламентът отхвърля вота на недоверие към премиера Симеон Сакскобургготски. Всички 129 народни представители от НДСВ и ДПС присъстват в залата и подкрепят правителството. За свалянето на кабинета гласуват 104 души от синия парламентарен съюз, левицата и НИЕ.
- 4 март 2004 г. – Коалиция за България внася искане за вот на недоверие към кабинета Сакскобургготски за „социалната безотговорност на правителството“.
- 12 март 2004 г. – Със 126 гласа „против“, 93 „за“ и трима „въздържали се“ Народното събрание отхвърля вота на недоверие. НДСВ, ДПС и „Новото време“ подкрепят правителството.
- 3 февруари 2005 г. – Внесен е шести вот на недоверие към правителството на Симеон Сакскобургготски и искане за оставка на председателя на парламента Огнян Герджиков. В подкрепа на двете искания се подписват над 110 депутати от пет парламентарни групи: Коалиция „За България“, ОДС, СДС, Народен съюз и „Новото време“. Впоследствие част от депутатите от „Новото време“ оттеглят подписите си от вота, след като е сключено споразумение за взаимодействие между ДПС, НДСВ и „Новото време“. Обявеният основен мотив за внасянето на вота на недоверие, е неспособността.
- На 4 февруари 2005 г. е прието предложението за отстраняване на председателя на Парламента – Огнян Герджиков, от длъжност. От общо 234 гласували народни представители – 119 гласуват „за“, 114 – „против“ и един „въздържал се“. Дебатите около внесения вот на недоверие са проведени на 10 февруари 2005 г., като тяхната продължителност е над 8 часа.
- 11 февруари 2005 г. – Парламентът отхвърля вота на недоверие към правителството на Симеон Сакскобургготски. 128 депутати подкрепят правителството. 106 гласуват за свалянето на кабинета, двама се въздържат.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА СЕРГЕЙ СТАНИШЕВ

- 11 април 2006 г. – Представители на десните опозиционни сили внасят в деловодството на Народното събрание мотивиран проект за решение за гласуване на недоверие на Министерския съвет с министър-председател Сергей Станишев за справяне с бедствената ситуация в България след наводненията от лятото на 2005 г. и пролетта на 2006 г., както и със създадените трайни корупционни практики при

- усвояване на средствата. Искането е подписано от всички 50 народни представители от ОДС, ДСБ, БНС и независимите депутати от Демократическата партия.
- 19 април 2006 г. – Парламентът отхвърля искания от дясната опозиция вот на недоверие срещу правителството, заради несправяне с последствията от наводненията и за злоупотреби със средствата, отпуснати за тях. „Против“ вота гласуват всички присъстващи в пленарната зала депутати от левицата /81/, от НДСВ /52/ и от ДПС /33/. В подкрепа на вота на недоверие гласуват народни представители от ДСБ /17/, от ОДС /16/, от БНС /12/, от „Атака“ /11/ и петима независими депутати. Въздържа се един независим народен представител.
- 22 февруари 2007 г. – представители на опозицията в НС 40 внасят в деловодството на парламента втори вот на недоверие към правителството за политиката в здравеопазването. Искането за гласуване на недоверие към кабинета е подписано от 55 депутати от парламентарните групи на ОДС, ДСБ, БНС, „Атака“ и независими народни представители.
- 2 март 2007 г. – Парламентът отхвърля вотът на недоверие към кабинета Станишев със 163 на 60 гласа и един въздържал се. Вотът подкрепят всички гласували депутати от ОДС /14/, от ДСБ /15/, от БНС /13/, от „Атака“ /11/, шестима независими депутати и Лъчезар Иванов, който същия ден обявява, че напуска ПГ на НДСВ. Срещу вота гласуват всички 34 депутати от ДПС, 79 от Коалиция за България, 49 от НДСВ и независимият депутат Христо Величков. Единственият гласувал „въздържал се“ е Николай Камов от ПГ на Коалиция за България.
- 15 октомври 2007 г. – Опозицията внася в деловодството на парламента проект за решение за гласуване на вот на недоверие на Министерския съвет заради „разпада на държавната политика в областта на образованието“. Искането е подписано от 64 народни представители от ОДС, ДСБ, БНС, „Атака“ и независими народни представители.
- На 23 октомври парламентът отхвърля вота на недоверие срещу правителството за кризата в образованието със 160 „против“, 61 гласа „за“ и един „въздържал се“.
- На 14 февруари 2008 г. опозицията внася четвърти вот на недоверие срещу правителството на Сергей Станишев с мотив „корупция в управлението“. „Вотът на недоверие търси политическа отговорност от управляващите от БСП, ДПС и НДСВ заради нанесени щети на цялото общество и опетняване името на България. Правителството създава условия за корупционни практики във всички сфери“, се казва в мотивите за вота. Замразяването на средствата от европейските фондове лишава страната от финансов ресурс за изграждане на инфраструктурата. След първата година от изпълнението на Националната стратегическа референтна рамка налице е 0 процента усвояване на средствата от структурните фондове, което нанася на България щети от над половин милиарда евро, пишат вносителите на вота, се казва още в документа.
- На 4 април 2008 г. опозицията внася в парламента пети по ред вот на недоверие срещу кабинета Станишев. Вотът е провокиран от шумния скандал в ГДБОП и МВР, който разкрива връзки на висши служители на министерството с организираната престъпност. Искането е подписано от 60 депутати от ДСБ, ОДС, БНС, БНД, а мотивът е „обвързаността на правителството с организираната престъпност“. През МВР „минава оста власт-престъпност“, ръководството на вътрешното министерство е свързано и защитава скритата власт на сивата икономика, защото управляващите получават пари от нея, се посочва в текста. Според опозицията кризата в

управлението е в резултат на разкриването на реални факти за срастване на организираната престъпност с ръководството на МВР.

На 11 април 2008 г. парламентът отхвърля петия пореден вот срещу правителството на Сергей Станишев. От общо 234-ма гласували „против“ вота са 117 депутати, 82-ма го подкрепят, а 36 гласуват „въздържал се“ – това е цялата парламентарна група на НДСВ.

КЪМ ПРАВИТЕЛСТВОТО НА БОЙКО БОРИСОВ

През 2011 г. – искане за вот на доверие

Точка 31

Проект на Решение за предложение до Народно събрание за гласуване на доверие на Министерски съвет с министър-председател Бойко Борисов.

На 11.02.2016 година Гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради политиката му в здравеопазването.

На 17.01.2018 година Проект на Решение за гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради провала в политиката за противодействие на Корупцията.

На 26.06.2018 година Проект на Решение за гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради провала в политиката по сигурността.

На 15.10.2018 година Проект на Решение за гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради провала в областта на здравеопазването.

На 20.01.2020 година Проект на Решение за гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради провала в политиката в областта на околната среда и водите.

На 15.07.2020 година Проект на Решение за гласуване на недоверие на Министерския Съвет на Република България с Министър-председател Бойко Борисов заради провала в политиката за противодействие на корупцията.

На 22.06.2022 г. – успешен вот на недоверие срещу правителството начело с Кирил Петков

21.10.2022